

- у використанні необхідних у конкретному випадку прийомів вилучення слідів і інших речових доказів, особливо, які важко вилучаються;
- у оформленні окремих результатів огляду (наприклад: записів про групні явища, характерних слідів автомоботранспорту);
- у вивченні умов і механізму розслідуваної події;
- у виявленні умов, що сприяють здійсненню злочину.

Як показує практика, фахівець на місці події не тільки науково – технічний помічник слідчого, але й його консультант. Консультаційна діяльність фахівця не менш важлива й ефективна, чим науково – технічна допомога, і тому не можна погодитися з думкою А.Р. Шляхова і Н.А. Селиванова, які вважають, що участь фахівця в основному полягає у наданні слідчому технічної допомоги [7, 8].

Участь фахівця в огляді місця події процесуально відображається в протоколі огляду, що підписується ним наряду з іншими учасниками слідчої дії.

Сказане підтверджує думку про необхідність внесення змін до кримінально-процесуального законодавства, де слід чітко розмежувати компетенції слідчого, фахівця й експерта при огляді місця події, дослідженні речових доказів та виконанні інших слідчих дій.

Список літератури: 1. Аленин Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2003. 2. Уголовно-процессуальный кодекс Украины. К., 2002. 3. Проект нового Уголовно-процессуального кодекса Украины. 4. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / Отв. ред. Д.Н. Козак, Е.Б. Мизулина. М., 2002. 5. Винберг А.И. Специалист в процессе предварительного следствия. М., 1961. 6. Колмаков В.Л. Следственный осмотр. М., 1969. 7. Шляхов А.Р. Экспертиза на предварительном следствии. Процессуальные основы производства криминалистической экспертизы. М., 1962. 8. Селиванов Н.А. Участие специалиста в предварительном следствии. М., 1962.

Надійшла до редколегії 17.06.04

Ю.Ю. Хилько

ЗАКОННІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СЛУЖБИ МІЛІЦІЇ

Законність як найважливіша умова розвитку суспільства набуває в наш час особливого значення, адже зміцнення законності є одним з головних напрямків формування правової держави.

Загальнотеоретичним питанням забезпечення законності в юридичній науці присвячено достатньо уваги, але необхідно зауважити, ця проблема залишається актуальною і в наш час. Це підтверджується великою кількістю наукових досліджень з проблем забезпечення законності як в минулому столітті, так і в наш час. Так, у ХІХ–ХХ ст. це питання досліджувалось в роботах відомих наукових діячів: Б.А. Бор'яна, Ф.І. Борковського, В.М. Гессена, В. М. Дурденевського, А.І. Слістратова, М.М. Коркунова, В.О. Лебедева, І.В. Михайловського, І.Х. Озерова та інших. Забезпечення законності висвітлено і в роботах відомих сучасних вчених : В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка,

С.В. Ківалова, Л.В. Коваля, Б.М. Лазарева, В.П. Портнова, В.П. Петкова, П.М. Рабіновича, В.І. Ремньова, О.П. Рябченко, А.О. Селіванова, М.С. Студенікіної, Ю.О. Тихомирова, В.Є. Чіркаїна та інших.

Для чіткого розуміння поняття законності та його змісту видається доцільним звернутись до визначення поняття законності у довідковій літературі. У «Юридичному енциклопедичному словнику» під законністю розуміють «неухильне виконання законів та відповідних їм інших нормативних актів органами держави, посадовими особами, громадянами і громадськими організаціями» [1, с.101]. У «Новому тлумачному словнику української мови» під законністю розуміється «загальноприйняте, усталене правило співжиття, норма поведінки» [2, с.67]. А в «Словнику російської мови» С.І. Ожегова це поняття визначається як «дотримання законів, стан, при якому життя суспільства охороняється законами» [3, с.210].

Аналіз юридичної літератури дозволяє сказати про те, що в юридичній науці законність має три значення: закони; процес законодавства; принципи діяльності держави.

Такої думки дотримуються О.Є. Луньов, С.С. Студенкін, Ц.А. Ямпольська, які наголошують, що закон є «серцевиною» поняття законності і без системи діючих у державі законів принцип законності втрачає свій сенс [4, с.17].

Законність виражається в законодавстві, під яким ми розуміємо систему правових актів, в яких норми права знаходять своє реальне відображення. На думку Д.Н. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.В. Зуя та інших провідних вчених, законність – це наявність достатньої кількості юридичних норм високої якості та їх суворе дотримання всіма суб'єктами права [5, с.157; 6, с.143–144].

О.О. Лукашова зазначає, що у визначенні законності повинен бути присутнім не тільки елемент суворого та неухильного приведення законів у життя, а і система правових норм, що відображає закономірність суспільного розвитку та волю народу. Тільки єдність цих двох елементів утворює реальну законність у суспільстві. Наявність законодавства, за її словами, є правовою основою законності, її необхідною передумовою [7, с.25–27].

Р.О. Халфіна пов'язує законність з тим, які органи приймають нормативно-правові акти, кількістю актів у державі, в окремих галузях. На законність, на її думку, впливає професійний рівень розробників законопроектів, рівень правової культури народних депутатів України, державних службовців [8, с.201–232].

Як ми бачимо з вищевикладеного, науковці по-різному оцінюють сутність законності в своїх роботах. Одні вчені вважають закони невід'ємним елементом законності, а інші – переконують нас в тому, що закони нерозривно пов'язані законністю, проте не є її складовою. Але усі автори, що займаються дослідженням законності, наголошують на тому, що існує тісний зв'язок законодавства і законності, що відповідає соціально-політичному змісту законності, бо спроба подати законність без законодавства залишає її без матеріального змісту. Але необхідно особливо наголосити на тому, що ототожнювати ці поняття не можна. Історичний досвід багатьох держав вказує, що добре розвинене демократичне законодавство не забезпечує само по собі стан законності в державі, оскільки політичні та

інші традиції, особисті погляди державного апарату та окремих чиновників на законність, практика їх діяльності не відповідають вимогам міжнародних стандартів законності [9, с.21].

Розглянувши зміст законності у законодавчому значенні, звернемо увагу на законність як принцип діяльності держави. Цей принцип складається з двох елементів, що нерозривно пов'язані між собою. Так, першим елементом є обов'язки діяти відповідно до законів, а другим – обов'язки виявляти ініціативу для забезпечення виконання закону.

Як справедливо зазначила О.П. Рябенко, дія принципу законності є основою правової держави і означає, що:

- функціонування державного управління засноване на законі та складається з практичної реалізації закону;
- зміни у структурі органів, що здійснюють державне управління, повинні мати правову основу, проводитись відповідно до змін суспільно-політичних пріоритетів та стратегії розвитку держави;
- законотворча діяльність повинна бути впорядкованою;
- діяльність державних службовців має бути заснована на чіткому дотриманні закону [10, с.32].

Для забезпечення режиму законності використовуються різні способи правового характеру, які іменуються способами забезпечення законності, основними з яких є контроль, нагляд та звернення громадян до компетентних державних органів. Таке розуміння способів забезпечення законності є найпоширенішим. Проте, в науці адміністративного права існують і інші точки зору з цього приводу. Так, Д.Н. Бахрах до спеціальних юридичних способів забезпечення законності, окрім контролю, відносить заохочення та примус [5, с.167]. О.Є. Луньов до способів забезпечення законності відносить контроль та юридичну відповідальність [11, с.145].

Особливу роль відіграє законність в діяльності правоохоронних органів, адже від стану законності в їх роботі залежить успіх вирішення задач по боротьбі зі злочинністю, забезпеченні правопорядку та охороні прав, честі та гідності громадян від злочинних посягань та інших протиправних дій.

Для більш повного розуміння законності в діяльності адміністративної служби міліції видається доцільним розглянути сутність, значення законності в діяльності адміністративної служби міліції, а також розглянути правову базу, на яку спирається адміністративна служба в процесі своєї діяльності, адже, як ми вже зазначили, законність і законодавство мають нерозривний зв'язок.

Сутність та значення законності в діяльності адміністративної служби міліції визначається характером та призначенням цієї діяльності.

Значення законності в діяльності адміністративної служби міліції видається доцільним розглядати в двох аспектах. З одного боку, здійснюючи діяльність по охороні громадського порядку, захисту прав та свобод громадян, адміністративна служба міліції забезпечує законність у державі, з іншого – діяльність підрозділів адміністративна служба міліції повинна базуватися на чіткому дотриманні законності.

Сутність законності в діяльності адміністративної служби міліції виражається в наступному:

– здійсненні контролю за дотриманням та виконанням посадовими особами та громадянами законів та інших нормативних актів, що регламентують адміністративно-правову охорону громадського порядку, захист прав та свобод громадян, власності від злочинних та інших протиправних посягань;

– точному та неухильному дотриманні, виконанні та застосуванні всіма співробітниками адміністративної служби міліції законодавства про адміністративні правопорушення;

– чіткому дотриманні співробітниками адміністративної служби міліції дисципліни, що регламентована законодавством, вимогами наказів МВС України.

Правовою основою діяльності адміністративної служби міліції є Конституція України, законодавчі акти та відомчі нормативні акти, в яких принцип додержання законності винесений на перший план, тому важливу роль в забезпеченні законності в діяльності адміністративної служби міліції мають норми права, що містяться у Конституції України, законодавчих актах, зокрема в ст.3 Закону України «Про міліцію», інших нормативних актах, що регламентують порядок застосування заходів адміністративного примусу, встановлюють обов'язки співробітників адміністративної служби міліції, визначають порядок оскарження їх неправомірних дій, встановлюють дисциплінарну та інші види відповідальності співробітників за порушення законності.

Цікаво, в Конституції України не згадується принцип законності. У зв'язку з цим Л.В. Петрова зазначає, що Конституція України відмовилась від соціалістичного принципу законності, який визнавали всі радянські конституції, і запровадила європейський принцип верховенства права [12, с.6] На думку ж В.М. Гарашука, принцип верховенства права органічно містить у собі універсальний для всіх демократичних країн принцип законності, без якого верховенство права – порожній звук [9, с.5].

Для всебічної та повної реалізації принципу законності, поряд з удосконаленням правового регулювання, проводиться робота по вихованню кадрів органів внутрішніх справ, підвищенню їх культури, юридичної та професійної підготовки, застосовуються різні форми контролю та нагляду за точним та неухильним виконанням законів.

Виходячи з вищевикладеного та спираючись на проаналізовану нормативно-правову базу, зміст забезпечення законності в діяльності адміністративної служби міліції слід розглядати в таких напрямках:

1) забезпечення законності в діяльності адміністративної служби міліції за допомогою зовнішньої контрольно-наглядової діяльності, до якої слід віднести прокурорський нагляд, судовий контроль та оскарження незаконних дій співробітників адміністративної служби міліції;

2) забезпечення законності в діяльності адміністративної служби міліції за допомогою внутрішньовідомчого контролю, до якого слід віднести

контроль усередині МВС України взагалі та контроль усередині адміністративної служби міліції;

3) забезпечення законності за допомогою контрольно-наглядової діяльності адміністративної служби міліції.

Саме забезпечення законності за допомогою контрольно-наглядової діяльності адміністративної служби міліції і є основним предметом подальших наукових розробок.

Список літератури: 1. Юридический энциклопедический словарь. М., 1984. 2. Новый тлумачний словник української мови: У 4-х томах. Т.2. К., 1998. 3. Ожегов С.И. Словарь русского языка. М., 1991. 4. Лунев А.Е., Студенкин С.С., Ямпольская Ц.А. Социалистическая законность в советском государственном управлении. М., 1948. 5. Бахрах Д.Н. Административное право: Учебник. М.,1993. 6. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Адміністративне право (Загальна частина): Конспект лекцій. Х., 1996. 7. Лукашева Е.А. Социалистическое правосознание и законность. М.,1973. 8. Халфина Р.О. Право как средство социального управления. М., 1988. 9. Гаращук В.М. Контроль та нагляд в державному управлінні. Х., 2002. 10. Рябченко О.П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин: Монографія / За загальною ред. О.М. Бандурки. Х., 1999. 11. Лунев А.Е. Социалистическая законность и государственная дисциплина. М., 1975. 12. Петрова Л. Національна доктрина права // Юридичний вісник України. 2001. №30.

Надійшла до редакції 17.03.04

Д.В. Казначєєва

ПОРЯДОК УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання є одним з видів звільнення від відбування покарання, являє собою окремий інститут, у якому безпосередньо знаходять своє відображення принципи гуманізму, індивідуалізації покарання, а також принцип економії заходів карного впливу.

Можливість дострокового звільнення від покарання створює у засуджених прагнення до виправлення. З цією метою законом передбачена можливість застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Порядок застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання становить великий інтерес для наукового дослідження, тому ця галузь є актуальною та цікавою для вивчення.

Інститут умовно-дострокового звільнення від відбування покарання на законодавчому рівні, а також у теорії кримінального права упродовж багатьох років розвивали такі вчені: Ткачевский Ю.М., Тютюгін В.І., Трубников В.М., Орел Л.С., Носенко О.М., Стручков М.О., Єфімов М.А., Скибицкий В.В., Свиридов М.К., Сизякин В.М. та інші.

Поняття умовно-дострокового звільнення, коло осіб, до яких воно може бути застосовано, підстави його застосування закріплені в ст.81 КК України, а також у ст.107 КК України – для неповнолітніх засуджених. Ці